

PRIEKŠVārds LZA VĒSTU SPECIĀLIZLAIDUMAM

Letonikas VII kongress notika ar plašu vērību ne tikai Rīgā, bet arī Daugavpilī un Liepājā veselas nedēļas garumā, laikā no 2017. gada 26. oktobra līdz 3. novembrim. Kongress bija veltīts Latgales kongresa 100. gadadienai, cildinot pirms simt gadiem Rēzeknē pieņemto latgaliešu lēmumu apvienoties ar pārējiem Latvijas novadiem.

Kongresa atklāšanas plenārsēde notika 26. oktobrī Daugavpilī, kur Daugavpils Universitāte laipni uzņēma dalībniekus no visas Latvijas un nodrošināja lietišķu atmosfēru un sekmīgu kongresa darbu. Daugavpils Universitātes rektors Arvīds Barševskis kongresa atklāšanas uzrunā uzsvēra Latgales kongresa vēsturisko lomu Latvijas valsts tapšanā un Latvijas vienotības veidošanā. Lai arī Latgale, tāpat kā citi novadi, ir bagāta ar dažādām kultūras un citām atšķirībām, tas nav un nevar būt traucēklis Latvijas vienotībai. Kultūras daudzveidība, kā zināms, ir jebkuras tautas bagātība, un ir apsveicami, ka Letonikas Valsts pētījumu programmas (VPP) ietvaros šīs bagātības tiek apzinātas, izpētītas un godā celtas.

Letonikas VII kongresa Rīcības komitejas priekšsēdētājs, Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents Ojārs Spārītis savā uzrunā teica:

“Mana sirds gaviļē par faktu, ka Valsts pētījumu programma “Letonika” plūst kā plata upe. Tās straumi veido septiņu augstskolu un sešu zinātnisko institūtu zinātnieku viedais plūdums, kuru šajā Mārtiņa Lutera Reformācijas 500. atceres gadskārtā vēl pamanāmāku un aktuālāku dara pētniecisko uzdevumu tvērums kā reģionālajā, tā arī starptautiskajā mērogā. Savā mazajā valstī mēs mētajamies starp lieliem un ambicioziem mērķiem, skaļiem uzstādījumiem un pretējo galējību:

dzīves realitātes nemītīgo atgādinājumu, kas skan līdzīgi Henrika Ibsena lugas “Pērs Gints” personāža — Lielā Līkā — vārdiem: “Ej apkārt!”. Un, laipojot starp šķēršļiem kā orientēšanās sportā vai cenšoties bez nagliņkarpēm kājās pārvarēt ierēdniecības saceltās barjeras, mēs skrienam, krītam un atkal ceļamies. Bet, ja nevaram paskriet, tad spītīgi rāpojam, cenšoties ar savu neatlaidīgo ziemeļnieku dabu pierādīt, ka vēl esam dzīvi un mūsu tauta ir dzīva, ka tās vērtību pūrs ir neizmērojams un interesants ne vien mums pašiem, bet arī citiem, un tajā ir pārļu — ne izskaitīt.

Kultūras ministres ārštata padomnieks sociālās atmiņas un publiskās vēstures jautājumos Mārtiņš Kaprāns uzsvēra, ka Latgales kongresa simtgades atzīmēšana deva ierosmi no jauna atklāt Latgali un veicināt diskusijas par šo reģionu, tā bagātīgo kultūru un attīstību, pievēršot uzmanību arī latgaliešu valodas saglabāšanai un attīstīšanai. Letonikas kongress, pēc M. Kaprāna domām, ir kvalitatīvs veids, kā diskutēt par šiem jautājumiem.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas rektors Edmunds Teirumnieks savā uzrunā Letonikas VII kongresa atklāšanas plenārsēdē pievērsās pasākumiem, kas būtu īstenojami, lai veicinātu Latgales attīstību zinātnes un kultūras jomā.

Kongresa plenārsēdes turpinājumā tika nolasīti 16 ziņojumi par Latgales vēsturi, kultūru, valodu, literatūru, arī ekonomiku u.c. jautājumiem. Tos visus mēs publicēsim *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstīs*, lai ziņojumu autoru domas, pētījumu rezultāti un atziņas kļūtu pieejamas plašam interesentu lokam. Lielākā daļa ziņojumu iekļauti jau šajā žurnā-

la speciālizlaidumā, kura izdošanu finansiāli ir atbalstījis Valsts kultūrkapitāla fonds.

Letonikas VII kongresa sekcijas balstījās uz Valsts pētījuma programmas "Letonika" ietvaros veiktajiem pētījumiem un atspoguļoja to rezultātus. Sekcijās tika apspriesti daudzveidīgi un aktuāli jautājumi, tādi kā nepārtrauktības doktrīnas loma Baltijas valstu vēstures kontekstā (vad. Tālav Jundzis); sociālpolitiskās norises Latvijas kultūrtelpā (vad. Daina Bleiere un Guntis Zemītis); latviešu valodas pētījumi 21. gs. zinātnes kontekstā (vad. Ilga Jansone); kultūra un identitāte Latvijā (vad. Benedikts Kalnačs un Pauls Daija); literārā mantojuma recepcija un jaunrade: dzimumdiferences aspekti (vad. Ausma Cimdiņa); Latvijas mākslas vēstures zaudējumi un atradumi pētījumos (vad. Kristiāna Ābele); filosofiskās idejas un personības (vad. Velga Vēvere un Andrejs Balodis); reliģiskā pieredze vērtību izvēlē (vad. Solveiga Krūmiņa-Koņkova); dzīvesstāsti — no intervijas līdz tekstam (vad. Ieva Garda-Rozenberga); identitātes un vērtību meklējumi (vad. Janīna Kursīte); Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbība dzīvesstāstu pētījumos (vad. Māra Zirnīte); Piemāres ļaudis un likteņi (vad. Ieva Ozola un Edgars Lāms).

Letonikas VII kongresa ietvaros notika arī kārtējā Krišjāņa Barona konference "Folklorā: vērtības un intereses". Divu dienu garumā

konferencē tika noklausīti vairāk nekā divdesmit ziņojumi.

Letonikas VII kongress noslēdzās 2017. g. 3. novembrī ar Valsts pētījuma programmas "Letonika" projektu vadītāju pārskatiem, kas notika šīs programmas vadītāja Ojāra Spāriša vadībā. Ziņojumus sniedza projektu vadītāji vai viņu vietnieki: Tālav Jundzis, Guntis Zemītis, Ilga Jansone, Maija Burima, Kristiāna Ābele, Maija Kūle.

Kopumā VPP "Letonika" iecerētais ir paveikts, taču vēl vairākas iestrādes tiks pabeigtas nākamajā gadā, ņemot vērā programmas paredzēto noslēgumu 2018. gadā. To vidū — akadēmisko rakstu krājums "Latvija un latvieši" divos sējumos katrs latviešu, angļu un krievu valodā. Lai arī krājuma sagatavošana jau gandrīz ir pabeigta, tās publicēšanai pietrūkst naudas, kas aktīvi tiek meklēta gan no valsts budžeta līdzekļiem, gan privātajiem sponsoriem.

Kongresa dalībnieki pauda arī bažas par valsts pētījumu programmu neskaidro tālāko attīstību, izsakot cerību, ka "Letonikas" pētījumu programma, kas sevi apliecinājusi kā sekmīga un veiksmīga pētījumu forma, tiks turpināta ar atbilstošu finansējumu.

Tālav Jundzis

Valsts pētījumu programmas "Letonika"
projekta vadītājs